24.01.23р. 21гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Урок мовленнєвого розвитку.

Написання тексту публічного виступу.

(Аудиторія. Моделювання аудиторії. Контакт промовця зі слухачами)

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

Підготовка виступу — важливий і відповідальний етап для кожного промовця. Вона розпочинається з визначення теми виступу. Добираючи тему, потрібно виходити з власного досвіду, рівня знань. Важливо, щоб тема була цікавою, актуальною, значущою для вас і слухачів.

Наступний етап — формулювання теми. Назва виступу має бути чіткою, зрозумілою й за можливості короткою, відбивати зміст виступу й обов'язково привертати увагу слухачів. Варто уникати й загальних назв, що потребують висвітлення багатьох питань, чого не зможе зробити доповідач у межах одного виступу. Наприклад, тему «Будьмо здорові» неможливо висвітлити всебічно. Для конкретизації загального формулювання теми можна використати підзаголовок: «Про шкідливість самолікування» тощо.

Процес підготовки виступу потребує визначити його мету. Мовець повинен чітко визначитися для кого, з якою метою він виступає, якої реакції слухачів прагне. Ораторові варто формулювати мету виступу не тільки для себе, а й для аудиторії. Чітке формулювання цільової настанови полегшує сприйняття виступу, у певний спосіб налаштовує слухачів.

Важливою умовою правильного визначення теми й мети виступу є складання уявного психологічного портрета аудиторії: рівень обізнаності слухачів із темою виступу й зацікавленість у розкритті певних питань, вікові особливості, рід діяльності.

Після визначення теми, мети виступу йде етап пошуку й відбору матеріалу. Уміло дібрані факти, цифри збагачують, увиразнюють мовлення. Критеріями

відбору фактів є достовірність, абсолютна точність. Факти підпорядковуються загальній ідеї виступу.

Основними джерелами нових ідей, цікавих відомостей, фактів, ілюстрацій виступу є наукова, науково-популярна, художня література; довідкова література: енциклопедії, довідники, словники, статистичні збірники, таблиці, бібліографічні покажчики; статті з періодичних видань та ін.; радіо-, телепередачі.

Для підготовки цікавого, змістовного виступу краще використовувати не одне, а кілька джерел. Поль Сопер радив ораторам-початківцям: «Не хвилюйтесь, якщо способи відбору матеріалу в бібліотеці та інших місцях спочатку здаватимуться складними. Оволодівши ними, ви уникнете великих витрат часу і зайвих клопотів. Якщо засвоїте, як користуватися бібліотекою, то ви набудете найважливішого — дослідницьких навичок і невтомного бажання знати досконало все з питань, що вас цікавлять».

Далі рекомендують скласти попередній план виступу, що відображатиме власне бачення проблеми, зміст матеріалу. Потім ораторові необхідно попрацювати над побудовою окремих частин виступу: вступу, основної частини та висновку (*З посібника «Риторика»*).

- Про види й цілі слухання та про прийоми налагодження контакту з аудиторією

ПРИГАДАЙМО. Які є елементи мовленнєвої ситуації?

- *Прочитайте фрагменти виступів. Визначте ті, які не сприяють установленню контакту промовця з аудиторією. Поясніть чому?*

1. Оце і все, що я вам хотів сказати. 2. А зараз я вам розповім про подію, свідком якої мені довелося бути. 3. Зараз я вам усім доведу, як ви помиляєтеся, коли думаєте, що… 4. Як сказав мені по секрету один товариш… 5. Так про що ми сьогодні говоритимемо? 6. З тим, що говорили ви, можна погодитися, але варто, мабуть, узяти до уваги й те, що… 7. Перепрошую, я зовсім не підготувався до виступу…

Аудиторія	Велике значення для успішного усного виступу чи спілкування, крім особистості мовця, має такий чинник, як урахування особливостей

	аудиторії за різними її характеристиками (вік, стать, професія, рівень обізнаності з темою виступу тощо).
Адресат	На етапі підготовки тексту виступу, якщо наперед відомий конкретний адресат, потрібно вивчати й прогнозувати соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії. Якщо ж конкретний адресат перед підготовкою промови не відомий, оратору необхідно враховувати ці ознаки безпосередньо вже під час виступу.
Слухач	Важливо заздалегідь налаштуватися на своїх слухачів. Наприклад, звертаючись до молоді, не можна загравати, лестити, повчати, дорікати в незнанні, некомпетентності, підкреслювати свою перевагу, ухилятися від гострих проблем і питань. Перед слухачами з високим рівнем професійної чи наукової підготовки не можна виступати, якщо немає нових поглядів, підходів до вирішення проблеми, не можна допускати повтори, тривіальні судження, зловживати цифрами, цитатами, ухилятися від суті проблеми.
	Закон моделювання аудиторії передбачає створення психологічного портрету аудиторії за трьома групами ознак.

Психологічний портрет аудиторії

Соціально-демографічні ознаки	Дають змогу враховувати вік, стать, національність, освіту, професію, склад сім'ї слухача (слухачів) тощо
Соціально-психологічні ознаки	Передбачають урахування мотивів поведінки слухача, його потреб, ставлення до предмета мовлення та до оратора, рівня розуміння предмета
Індивідуально-особистісні ознаки	Уключають у себе тип нервової системи слухача, його тип і спосіб мислення, особливості характеру, тип темпераменту, ступінь емоційного розвитку тощо

Пам'ятка!

Оратор повинен:

• ураховувати мотив поведінки слухача (чому він прийшов на лекцію?): з примусу, із власної зацікавленості чи з потреби пізнання;

• розуміти потреби слухача (що це йому дає, що він від цього отримає?): слухач отримує

інформацію тільки для себе чи слухач збагачує свій професійний досвід, турбуючись таким

чином про тих, на кому відбивається його рівень компетентності

І. *Прочитайте текст. Визначте його тему й мікротеми. Як у Стародавній Греції під час судових засідань домагалися дотримання регламенту виступів?*

УПРАВЛІННЯ АУДИТОРІЄЮ

Увага аудиторії значно знижується при невиправданому затягуванні промови. У Стародавній Греції обов'язковим атрибутом у будь-якому судовому засіданні був водяний годинник. З останньою краплею води закінчувався виступ оратора, винятку не було ні для кого. Ця крапля води, що тяжіє над кожним промовцем, охолоджувала будь-які пориви до слововиливу, дисциплінувала оратора.

Про зосередженість уваги аудиторії свідчить тиша в залі, спокійні пози й уважні погляди слухачів, спрямовані на оратора. Варто йому змінити положення за трибуною, і слухачі одразу зреагують, повернувши голову чи змінивши позу. У їхніх очах зацікавленість і захоплення. Вони відгукуються на виступ виразом обличчя, співчутливим чи погоджувальним кивком голови, усмішкою. Але ось оратор помічає, що двоє або троє слухачів неуважні, дивляться в різні боки, шепочуться, хоча інші слухають із цікавістю. Спробуйте на деякий час зосередити на них свій погляд. Як правило, це допомагає.

Оратори використовують різноманітні прийоми, щоб повернути увагу чи посилити невимушену увагу слухачів, розрядити напружену ситуацію. Наведемо деякі із цих прийомів.

Голосові прийоми. Для того щоб активізувати увагу чи зосередити її на тому чи тому положенні виступу, достатньо буває підвищити гучність звучання чи підвищити тон голосу. При цьому потрібно дотримуватися міри й не зірватися на крик. Інколи використовується протилежний прийом: зниження гучності до шепоту, а також зниження тональності голосу.

Пауза. Розрахована й уміло витримана пауза в середині промови може діяти, як гіпноз, зосереджуючи увагу аудиторії на потрібному місці промови.

Жести й рухи. Емоційний чи владний жест допомагає зосередити увагу аудиторії, особливо в поєднанні з іншими прийомами. Посилює увагу рух оратора вперед у напрямку до слухачів, а от крок назад дає розрядку.

Запитання, якими переривається промова, завжди вносять розрядку, загострюють увагу й активізують сприйняття аудиторії, змушують її міркувати разом з оратором.

Несподіване переривання думки. Увага слухачів отримує поштовх, коли оратор несподівано перериває думку, і новий поштовх, коли, говорячи про інше, повертається до недосказаного.

Засоби наочності (ілюстрації, діаграми, окремі предмети тощо) допомагають переключити й повернути увагу аудиторії, оскільки зміна слухового сприйняття на зорове обов'язково збуджує невимушену увагу.

Гумор у публічній промові. Гарний оратор володіє здатністю не тільки сприймати й знаходити смішне, а й «створювати» комічне. Але зловживання жартами, звернення до старих дотепів може викликати лише роздратування аудиторії (За В. Стец).

II. На основі власного досвіду назвіть причини пониження стійкості уваги аудиторії до промовця, втрати інтересу до виступу. Чи може однією з причини бути неврахування психологічного портрета аудиторії?

- **Розгляньте таблицю «Види слухання».** Скориставшись нею, визначте цілі слухання. Змоделюйте особливості взаємодії (налагодження контакту) між слухачем (слухачкою) та мовцем залежно від виду слухання.

Види слухання

Ознайомлювальне	Вивчальне	Критичне
Вимагає від слухачів загального охоплення змісту повідомлення, уміння визначити його тему, основну думку, розрізняти елементи композиції	Передбачає якнайповніше сприймання змісту повідомлення, усвідомлення деталей змісту, кожного з його елементів	Вимагає висловлення власної думки з приводу почутого, мотивованої оцінки сприйнятого твердження, критичного осмислення сприйнятого на слух

- **Ситуація**

Уявіть, що ви виголошуєте промову перед аудиторією. Стежачи за реакцією слухачів, помічаєте, що через деякий час після початку вашого виступу їхня увага тимчасово згасає, вони втрачають інтерес до лекції - перешіптуються, крутяться на своїх місцях, не дивляться на вас, позіхають, «клюють носом». Запропонуйте різні варіанти відновлення контакту зі слухачами й активізації їхньої уваги.

I. *Змоделюйте уявну аудиторію, перед якою вам потрібно буде виступити, та виконайте завдання одного з варіантів.*

А) Напишіть текст промови на тему «Олімпійські види спорту». Розкажіть про один з олімпійських видів спорту, його найвідоміших представників.

Б) Напишіть текст промови на тему «Пріоритети XXI століття». Розкажіть про одну з глобальних проблем людства та шляхи її вирішення.

II. Потренуйтеся виголошувати написаний текст удома перед рідними чи знайомими або перед дзеркалом. Зверніть увагу на правильну вимову слів, рухи, жести, міміку, поставу, гучність і силу голосу, темп, паузи тощо. Врахуйте зауваження й пропозиції ваших слухачів. Виголосіть промову в класі перед аудиторією вашого віку. Час виступу - 50-60 секунд. Під час виступу спробуйте налагодити контакт зі слухачами.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготуйте план виступу на тему «Навіщо вивчати риторику?»